

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան դին և Պաշտոն համար 450 ղշ
» Դաւառաց » 460 »
» Օտար երկիրներու » 480 »
վեցամսեայ և Պաշտոն » 75 »
» Դաւառաց » 80 »
Խաւարանիւր թերթի դին 60 փե-
ջանուցման տուր մէկ անդամի հա-
մար 2 դուրուշ, երկու անդամի հա-
մար 60 փարսյ, աւելի անդամնե-
րու համար 40 փարսյ:

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՆԱԿԱՆ ԱՂԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս դադար լրացող հանրու-
նակը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյն վերաբերեալ նախկ-
կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագրի-
—Տնօրէնին պիտի ուղարկուի, և Պաշ-
տոն, ջնիւղի խան, Մաքսի գրասենե-
կակը:
Համար, ծախքը չվճարուած նա-
մակ չընդունուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 4 ՆՈՒՆՅԱՆԻՐ
ԱՁԳ

Անոնք որ դաւակ ունին եւ ծնո-
ղական խանդակով զորոյց ճաշակն
առած են, անոնք միայն կրնան եւ
րեւակայել տարաբարձը. հօր մը վի-
ճակը, որ իր մեծատանամեայ հրեշ-
տակաբար եւ սիրուն որդեկին աւ-
ստացայ քաղցրիկ յայտնով ի դե-
ռաթիւթի ծաղիկ մը յանկարծու-
կի մահուան խորշակէն զարնուելով
թաւամիլ եւ ձեռքէն յաղիտակիլը
կը տեսնէ:

Այսպիսի ամենադաւն հարուած
մը, որ անոնց երեքշաբթի օրը
հարուածեց մեր սիրտը, մեր հոգին
եւ անհարկն յաւոյ մէջ դաճակի-
ժեց:

Այսպէս է եղեր նախահաւա-
թեան անհասանելի կտորը, ան-
դարձ վճիռը որոյ առջեւ մարդ-
կայն ամեն ջանք, ամեն ճիգ, ա-
մեն հնարք ոչինչ են, եւ օրոյ առ-
ջեւ տկար մահկանացուացոյ ուրիշ
բան չմար ընել, բայց միայն խո-
նարհիլ:

Շնորհակալ ենք այն անհաւա-
ր տեղին, որ մեր այս անտանելի ցա-
ւոյ մէջ անձամբ եւ դուր իրենց կա-
րեկցութիւնը յայտնեցին:

Շնորհակալ ենք յատկապէս Ա-
մենայնաթիւ Ս. Պատրիարքին, որ
իրեն ճշմարիտ հոգեւոր հայր հա-
ճեցաւ դուրսդիւր նամակաւ մ'աւե-
տարմանս միտքիւ արտ թիւններ յո-
ղել մեր վշտակեղ սրտին:

Շնորհակալ ենք մասնաւորապէս
մեր անհաւա արշտանակիցներէն Ս-
րապի, Մամբ, Մանուէլի եւ
փոքրիկ մեծապատիւ խմբագիրնե-
րէն, որ իրենց պատուական թեր-
թերուն մէջ արտադրած արդարով ի-
րենց անկեղծ ցաւակցութիւնը յայտ-
նեցին:

Անեղիւս ենք, որ լրագրոյն
մեծապատիւ բաժանորդը ալ կա-
րեկցաբար իրենց ներդրումով ի-
նք կը շնորհեն մեզ, որ այս դժ-
բաղդ պատճառաւ անկարող եղանք
անդեալ շարժու լրագրու հրատա-
րակել:

ՔԱՆԱԿԱՆ

Անցողիկ կառավարութեան առա-
ջադրած զինադադարին վրայ երկու պա-
տեարադադար մէջ սկսած բանակ-
ցութիւնները չկրնան յաջող ելք մ'ա-
նենալ: Բրաւսիլ քաղաքակալութիւնը
չը հաճեցաւ թող տալ որ փարսի մէջ
պաշարեալ Գաղղիացիք զինադադարին
ժամանակ դուրսէն պաշար մտցնեն:

Ի փարսի, նմանապէս հաճեցաւ որ Ա-
ղաթի եւ Էօրէնի բնակիչները զինադա-
դարի ժամանակ երեսփոխանական
ընտրութեան մասնակցին:

Գաղղիացիք չկրնան այս երկու
պայմաններն ընդունել, վասն զի առա-
ջինով իրենց պարէնն անգործութեամբ
պիտի ապաստեն, եւ եթէ պատեւադ-
մը չարունակել պէտք ըլլար, պաշարի
չգոյտ թիւնն անկարող պիտի ընէր զի-
րենք զիմադրութեան, եւ փարսի
դուրսը թշնամոյն առջեւ բանակ-
ցաւ ուրիշ միջոց չգիտի մնալ իրենց:
Երկրորդ պայմանով ալ Սրապի եւ Լո-
րէնի դաւաճեցան հրաժարած, եւ
հետեւեալով թշնամոյն առաջադրած
հաշտութեան պայմաններէն դիմաւոր
կանխաւ ընդունած պիտի ըլլային: Առ-
ժամանակեայ կառավարութիւնը չը
կրցաւ այս երկու պայմաններէն պա-
տաստանաւորութիւնը վրան առնուլ,
եւ զինադադարի բանակցութիւնը ին-
դէց:

Այս դարձեալ պատերազմն ան-
խորհրդ պիտի շարունակէ՝ հակառակ
Մէջի անձնատուութեան, որ Գաղղիա
150,000 ընտիր զօրքէ զրկեց, եւ Բը-
րուսիացոյց ալ 200,000 զօրքն արդեւ-
քէ աղտոնց:

Այս անգործ դէպքը, որոյ նմանը
պատմութեանց մէջ անմեղած չէ, եւ
որ Սէտանի անձնատուութեան դէպ-
քէն շատ աւելի արեւտարեւր եւ Գաղ-
ղիացոյց, փոխանակեցանք վճարեցը-
նելու, առաւել եւս ի դպրոցով դը-
քուեց, Սէտանի մատուցութիւնը փա-
րկել զիմադրութիւնը ծնաւ: Մէջի
մատուցութիւնն ալ համայն Գաղղիոյ
զինակալութիւնը պատեւադմ կը պա-
ռան Գաղղիացիք, անդուր եւ անխնայ
պատեւադմ, մինչեւ որ կա՛մ զէնք
բաւոյ մարդ չմնայ Գաղղիոյ մէջ, կա՛մ
Գերմանացիք Գաղղիոյ հողէն դուրս
ենեն:

Գաղղիացոյց այս զայրութիւն կամ
մատուցող կատարութեան պատճառ-
աւ ինչպէս ըսինք՝ Մէջի անձնատու-
ութեան արդիւնք ըլլան հետզհետէ
կ'ստուգուի, թէ եւ զերմանական լը-
րագիրք հակառակը կը պիտի են:

« Մատուցում է հիմն, կրնէ Պէ-
ճիքայի ինտելեկտուալ լրագրք, թէ
Պաղէն մարտնչական երբէք հոգ չա-
նեցաւ Գաղղիա պատեւադմ իր միտք
փայլմէն էր Նաբոլէոնեան վերանորոգ-
մամբ բարձր գիրք մը ձեռք բերել ու-
տի իր հրամանատարութեան յանձնը-
ւած բանակն արդտեւա համար տես-
ցած պատեւ ժամանակները մեքե-
նայութեանց զոհեց, եւ երբոր իր մե-
ղապարտ փառաստանութեան չկրցաւ
համիլ, լուսաւոյն համարեցաւ իր
180,000 զօրքը մատենել քան թէ իր
երկրին կառավարութեան ծառայեցը-
նել:

« Այսպէս դատեց Մէջի ժողո-
ւորը ը, որուն աչքին առջեւ խաղ-

ցունեցաւ այս պէ՛ղ պիտի կատարեցաւ
թիւնը: Պաշարման ժամանակ կրած
նեղութեանց ու կարօտութեանց հա-
կաւակ, որոյմէ պիտի աղտաւէր անձ-
նատուութեամբ, ժողովուրդը ցաւման
եւ զայրութիւն արդարեւնեւով ողջունեց
Մէտանի մարդուն նախանձորդը՝ Եր-
բոր Զրէտէրիկ Ետը իշխանին բանա-
կի կեդրոնը կերթար իրեն պատե-
ւադմական գերիւ:

Այս կարծիքն ունին եւ կը հա-
տատեն նաեւ Մէջի մէջ հրատարակու-
ած ինտելեկտուալ ալ Մօզէլ լրագիրն,
եւ Մէջէն փախչող զինուորական պո-
տանկայներ, բայց ամենէն աւելի
հաւատարմութեան արժանին է՝ լատ-
մեղ՝ Անգղիական Տէյլի—Էլիս լրագ-
րոյն Բրուսիացի նամակագիրը, որ իր
հոգաւ 30 թուով նամակի մէջ հետեւ-
եալ տեղեկութիւնները կուտայ:

« Կէս օրէն չորս ժամ ետքը, (ըս-
տի զօրաց անձնատուութիւնը կատար-
ուելէ ետեւ), քաղաքին զանազան կող-
մերը եւ զինարաններուն քով պահպա-
նութիւն ընող Գաղղիական զինուորաց
անդ Բրուսիացի պահապան Քլիւստը-
ներ զբոսեցան: Գերմանական Գրդ-
րանակին հրամանատար վօն Զաթլըով
զօրապետը քաղաքին եւ իւրից զին-
ուորական կառավարութիւնը վրան ա-
ռաւ, եւ այսպէս անձնատուութեան
որդերով թիւնը լրացաւ: Բայց աւելի
սխալաւ պարագաներ ունիմ պատմե-
լիք:

« Վօն Զաթլըով զօրապետը պատ-
մեց ինձ թէ օգոստոս 19ին առաւօ-
տուն ինք վօն անատու բանած էր:
Պաղէն կրնար Մէջի մէջ պաշարուելէ
պատմեալ, վասն զի կրնար հոն չը-
քաշուիլ: Պաշարուելէն ետքն ալ կըր-
նար շատով դուրս յարձակում ընել եւ
երթալ զիւրա թիւնով: Մօզ—Մահոնի
հետ միանալ, թնդանթներու եւ հե-
ծեղաբոյց ձերեւն մէկ մասն ուտելէ
ետեւ բնականաւոր աւելի դժուա-
րացաւ այս գործը: ասիայն կրնան թէ
իր շարժումները որոշ նպատակ մը չա-
նէին, եւ իրմիջին երկու յարձակում
ներն ալ աւերեւեղիմ ու թիւն եւ էին:
Այս իրողութիւնները կայսերական լը-
նատնակալութեան հետ դաւադրու-
թեան մ'արդիւնք կը համարին,
այսինքն իր բանակը Մէջի մէջ ան-
շարժ պիտի կենար մինչեւ որ Գաղ-
ղիոյ արեւմտեան կողմը պատերազմը
վերջանար, եւ այն տուն Բրուսիացոյց
հաճութեամբ Պօնապարթեան դիտում
ներու պիտի ծառայէր: Այս պարագային
մէջ Պաղէն՝ կայսերական կառավարիչ
եւ իրօք ինտանկալ ըլլալու կ'պատէր:
Մէջի զրեթէ լրացը ժողովուրդն այս
մեքենայութեան հաւատարմութեան
եւ ամենէն աւելի խօսքի ու քաղա-
ցութեան տէր բնակիչը ալ հաստատե-
ցին զայս:

« Հոկտ. 29ին առաւօտուն հինգ
Գաղղիացի զինուոր անօթի մեծան,
մինչեւ հրամանատարները փառա-

ւոր ճաշեր կրնէին: Նոյն օրը չորս ա-
ւար ուտելիք բաժնուեցաւ բոլոր բա-
նակին, որ երկու օրէ ի վեր առաջած
չեղձաբանէ մ'ի վեր ոչ եղան, եւ ոչ
խողի միւս չէր կրնար գտնուիլ: Ինչ որ
ալ վճարուէր, բայց 29ին առաւօտուն
դեռ քաղաքէն ներս բոն մը չգտնու-
ած, խանութներուն մէջ լցուն էին: Այս
բանը քաղաքին մէջ պարտած անհաւա-
տանութեանց ճշմարտութեանն աղա-
ցոյց մը կը համարին:

« Երբոր անձնատուութիւնն ինտել-
եկտուալ, ժողովուրդը կրակ կորեցաւ:
Աղղիացի պահապան զինուորները չու-
ղեցին զէնքնեց ըլլալ, եւ հոկտ. 28ին
օրը վիշապ բուսած հեծեկաղօթաց հա-
րկապետ մը, զունը մը զօրացող զու-
տն անցած, երբու մ'կրնէր թէ աւելի
կը սիրէր մեռնիլ քան անձնատու ըլ-
լալ: Նոյն միջոցին Ալլէր Բօլինեծն
հասարակապետական լրագրի մը խմ-
բագիրը, ճերմակ ձիու մը վրայ նըս-
տած տողին անդին կը վազէր տարն-
ճանակ պարկելով եւ զօրքերը յորդո-
քելով որ դուրս յարձակին եւ յող-
թութիւն կամ մահ մնան, որպէս
զի ամօթալի դերութեան մ'աղաւթ մը
նան իշակէն անկին մը կերթար Մար-
տէյեղ երգելով, որ արտաքին յուզ-
մանք հանեց, իրեղեցեոյն դուրս կու-
րեցին եւ բոլոր զիշերը մահադոյժ
դանդակը զարկին:

« Երբոր քաղաքին կառավարիչ Բօ-
ֆինիէր զօրապետն երեւան ելաւ եւ
զանեք հանդարտեցնել ուղեց, երեք
տորճանակ պարպուեցաւ վրան, վեր-
ջապէս երկու դուռը զօրաց օգնու-
թեամբ ժողովուրդը ցրուց, բայց բո-
լոր զիշերը ցաւման զայրութիւն եւ ար-
տաքինապետական լրագրի մը ար-
տաւոր կանայք փողոյները կը պո-
տէին մաղերներն փետելով, իրենց վե-
ղոյն ու տաղանդները օտնակելու ընե-
լով եւ բարձրձայն դուրեղով: «Ի՞նչ
պիտի ըլլան մեր դուռները:» Ձին
ուորներն անկանոն խումբերով, դը-
լու ինկն լաց, սուրերնին կոտորած, վո-
ղոյները կը թափաւէին պոտալով լու-
րով եւ հեծելով: «Ո՛վ դժբաղդ Մէջ,
երբեմն քաղաքաց ամենէն խրոխտը,
ի՞նչ անախնկալ աղէտ: Վճառուե-
ցանք, ամեն բան կորաւ, լինցաւ Գաղ-
ղիա» եւ ուրիշ այսպիսի բաներ, փա-
ղաքային պաշտօնատարները մէկ փո-
ղոցէն միւսն իրարու կը հարցնէին,
«Ո՛վ պիտի ըլլայ մեր տէրը: Ո՛վ պի-
տի կառավարէ մեզ, ո՞ր երթմանք որ
մեր աղջիկն կործանու մը չտեսնենք»:

Այրեկ, կէս օրը չորս ժամ անցած,
Պաղէն՝ Սրա դեղէն անցաւ Վիլհելմհէ-
հէ գիւղացի ուղի կառքով մը, զի զին կա-
նային իմանալով դէմը վաղեղին դո-
չելով: «Գաւաճան, վատ, օ՛ձ, դո՛ւդ,
եւ այլն, մ'ը են մեր այրերը՝ որ մա-
նեցիր, մեղի դարձու մեր որդիքը՝ որ
վճառուեցիր» Մինչեւ անգամ կու-
րին վրայ յարձակեցան, պատահանին

Վերջիններս բռնցիկ կտրտեցին, եւ չա-
րայար պիտի ծնէին զինքը եթէ ին-
քուսիսցի պահապան զինուորներ հաս-
նելով չմիջամտէին։

Այս ատիկերը կարգալէ ետեւ մատ-
նութեան ատուգութեանը վրայ կատ-
կածիլ անհնարին է։

Մէջի անձնատուութեանը իբրու-
սիացւոյ ձեռքն ինկան, բայց ի 170
հազար դերբի, 541 դաշտային պատե-
րազմական թնդանօթ, 800 ի չափ
բերդի թնդանօթ, 66 միթրայէօզ,
300000 հրացան, եւ աւելի շատ թուր,
զրահ, եւայլն, 2000 զինուորական
կառք, բազում պատերազմական մը-
թերք, մեծադուժար կապարի վալ-
տի եւ պղնձի մթերք, վառօդի ամ-
բողջ դործարան մը, եւայլն եւայլն։

Գերմանական լրագիր մը կը ծա-
նուցանէ թէ Մէջի անձնատուութեան
ետեւ Նանսի հասած քանի մը Դադ-
դիսցի զինուորական պաշտօնականներ
ժողովրդէն սպաննուեցին։

Գաղղիոյ առժամանակեայ կառա-
վարութիւնը փարիզի ժողովրդեան ընդ-
հանուր քուէօթն հաստատութիւն առ-
աւ, եւ հակառակ ձայները դադ-
րեցան։

557,676 հաւանդական եւ 62638
մերժողական քուէ ելան։

Գուէարկութեան այս արդիւնքին
վրայ թրջիլ զօրապետն յայտարա-
րութիւն հանեց թէ կառավարութեան
դէմ եղած յղոցներն ու անկարգու-
թեան փորձերը՝ եթէ այսուհետեւ ալ
պատահին, խաղաղ պիտի զսպուն-
գեն։

Պարբերական Լաբէր
Բրուսիայիք վերին Ռէնի գաւառ-
ուն մէջ Պէլիթի բերդաքաղաքը պա-
շարեցին։

Հոկտ. 31 ին Տիտն քաղաքն յա-
մառ դիմադրութենէ մ' ետեւ անձնա-
տուր եղաւ։ Բրուսիայիք, իրենց խօս-
քովը, 5 պաշտօնակալ եւ 250 զինուոր
կորուսեցին եւ այս կուտին մէջ։

Նոյ. 6 ին դիւերը Նէօ Պրէյզաքի
մօտ Մօրթիէ անուն բերդն անձնա-
հետուր եղաւ Բրուսիայցոյ. 5 թնդանօթ
եւ 220 դերբի թողնուին անոնց։

Լօարի Գաղղիական բանակէն լուր
կուտան, թէ նոյ. 7 ին Բօստիլի եւ
Վալիէրի քովերը դադղեցուց յառա-
ջապահները Բրուսիացւոյ երկու վաշտ
հետեւակ, 1500 ձիաւոր եւ 10 թնդա-
նօթ ունեցող մէկ գունդին հետ կրու-
ուելով, զարկեր ետ քշեցին։ Բըրու-
սիայիք 462 մեռեալ ու վիրաւոր եւ
64 դերբի թողուցին եւ Գաղղիացւոյ
ձեռքը։

Նոյ. 9 ին 10 ին Լօարի Գաղղիա-
կան բանակը՝ Օրէյ ալ Բալապին զօ-
րավարին հրամանատարութեամբ՝ Գեր-
մանացւոյ վօն—Տէր—Թան դորապե-
տին բանակին հետ կրուելով յաղթող
եղաւ. 1000 էն աւելի դերբի, երկու
թնդանօթ, բազում պատերազմական
մթերք, եւ պարար առաւ։

Գերմանական զօրքերը՝ Օրէյանը
պարպելու եւ մինչեւ Թուրի քաղաք-
ընտ անկարգեցան, ուր Բիթիլի զօր-
պետն եւ Ալպէրթ իշխանն իրենց զօր-
քերով վօն—Տէր—Թանի օգնութեան
հասան։

Նոյ. 10 ին Նէօ Պրէյզաքի բերդը
աստիկ ումբակոծութենէ մ'ետեւ
անձնատուր եղաւ Բրուսիացւոյ. Գեր-
մանական հեռագիրը կըսէ թէ 100
պաշտօնակալ, 5000 զօրք եւ 100 թնդ-
անօթ ինկան Բրուսիացւոյ ձեռքը։

Վէրմանտի բերդն ալ նոյնպէս անձ-
նատուր եղաւ Բրուսիացւոյ. Այս վեր-
ջինն մէջ ալ կըսեն Բրուսիայիք, եր-
կու զօրապետ, 150 պաշտօնակալ, 4000
մարդ, 136 թնդանօթ, 23000 հրացան

եւ բազում պատերազմական մթերք
ձեռք անցուցին։

ՆԵՐՔԻՆԼՈՒՐ

Կերակի եւ երկուշարթի օրը Վի-
էնայէն եկած հեռագիրներ մայրա-
քաղաքին Պօլսային վրայ խիստ գէշ
աղբեցութիւն ըրին։

Բուսիոյ արտաքին գործոց պաշ-
տօնեայ Կորչաքսի իշխանը շրջաբե-
րական մը զրկեր է 1856 ի դաշնադ-
րութիւնն ստորագրող աշխարհեանց,
եւ այն դաշնադրութեան քանի մը կէ-
տերուն փոփոխութիւնը կը պահանջ
ի շահ Բուսիոյ։

Վերջին հեռագիր մը կը ծանու-
ցանէ թէ Բուսիոյ կառավարութիւնը
1856 ի դաշնադրութեան երկու յօդ-
աւածը միայն վերադարձնէ. այ-
սինքն է Սեւ ծովու չէզոքութեան վեր-
նալն եւ Մոլտաւիոյ հետ խառնուած
Պեսարապիոյ մասին վերադարձնելու դար-
ձուիլը։ Բայց դաշնակից տէրութիւն-
ները բացարձակապէս մերժեցին այս առ-
աջարկութիւնը։

Կը մնայ անսնել թէ Բուսիա՝ տէ-
րութեանց մերժողական պատառնա-
նովը դո՛հ պիտի ըլլայ, թէ զինու զօ-
րութեան պիտի դիմէ։

Երէկ Բարձր Մեծ Խալաբոն ար-
քունի պալատը կանչուելով մինչեւ ի-
րիկուն խորհուրդ ըրաւ Ն. Կ. Վեհա-
փառութեան հետ իրիկուն դէմ
Բարձր Շէյխ—Իւ—Իսլամ Էֆէնդի
ալ կանչուելով՝ Վեհ. Սուլթանին ներ-
կայութեան ընդունուեցաւ։

Սնեցալ հինգաթի օրը Սեւ ծա-
վէն երկու հատ Բուսիապատերազմական
մեծ քուլթի եկան Կ. Պօլսա եւ թըն-
դանօթներով պղնձեցան։

Յիշեալ քուլթիներն երէկ ճեր-
մակ ծով դադին։

Կայսերական հրամանաւ՝
Երբեմն պատերազմական գործոց
պաշտօնեայ Մէհմետ Բիւշտի վաշտն,
Կիրիալի Մուսթաֆա փաշան եւ Գըշ-
ըշլը Մէհմետ փաշան տէրութեան
պաշտօնէից խորհրդին անդամաւումա-
նեցան առանց յատուկ պաշտօնի։

Լոնտոն 14 Նոյեմբեր
Անգլ. Գօն. 92½
Թմ. Գօն. բայ. 43
» Նոր փոխ. 50
Իրիկոն 14 Նոյեմբեր
Բամպակ, Մ. Ն. 0. 9½—3½
Ծախուած 12000 հալ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
ԵՍՏԱՄԵ ՈՒՄՈՒՄԻԷ			
3	Նոյ. երեքշաբթի իրիկուն	41	20
4	» չորեքշաբթի առաւօտ	44	
	բացուեցաւ	44	20
	կէս օր	44	

ԱԶԳԱՅԻՆ

Սնեցալ ուրաթ օրն, Ընդհանուր
Ժողովը մեծագոյն մասի ներկայու-
թիւն չունենալուն համար չկրցաւ նիստ
ընել։

Ս. Պատրիարք Տայրն ալ անձնական
տկարութիւն ունենալուն համար չէր
կրցած այն օրը Ժողովին երթալ։

Յառաջիկայ ուրաթ օր Ժողովը
նորէն պիտի գումարուի։

Սոնցի Նիկիոյ եպիսկոպոսը Սը-
այ վանքէն հեռացնելու եւ Կ. Պօլսա
բերելու համար Ս. Պատրիարքին ըրած
թաքնիւրը Բ. Դրան հաւանութիւնն
ստացած եւ Օղոստ. Սուլթանէն վա-

ւերացած ըլլալով պատասխան անց-
եալ չարթու Պատրիարքարան եկաւ։
Հետեւաբար Նիկիոյ եպիսկոպոս քիչ
օրէն Կ. Պօլսա բերուելով արժան եւ
ղածը պիտի անօրինուի անոր համար։

Նմանապէս Գալիթ Ներշապուհ
անուն վարդապետին համար տրուած
աքտըրը հրամանադ իրն ալ որ յիշեալին
պատկանութեան դիմելուն պատ-
ճառաւ անգործադրելի մնացած էր,
անպատճառ գործադրուելու հը-
րաման եղած է Բ. Գոնէն։

Այս եւ Միթիթար վարդապետի
դէպքը բաւական են հասկնելու, որ
յոյնացւոր անձինք կրօնափոխութեան
դիմելով պատժէ չեն կրնար ազատիլ
եւ պապականութեան Սրշապաւանը
սպաշտով սպաստանարան մը չէ։

Մեր Հռովմէական աղգայնոց մէջ
այս օրերս կարեւոր անցքեր անցան։
Հռովմ. Պապին առաքելական փո-
խանորդ Մօնսին օրհնելով անցեալնե-
րը դաւանադիր մը զրկել էր Հակա-
հասունեան կղերին, ծանուցանելով որ
եթէ մինչեւ տասն օր այն դաւանա-
դիրը չստորագրեն, դրապէս հերձ-
ուածող եւ հետեւաբար կաթոլիկ ե-
կեղեցիէն բաժնուած պիտի հըրառա-
րակուին։

Հակահասունեան կղերն ալ մերժու-
ղական պատասխան մը դրեց Մօնսին-
ն օր. Բիւիլմին՝ յայտնելով որ իրենք
հաւատարմ եւ շեղմանաւոր կաթոլիկ
են եւ նոր դաւանադիր ստորագրելու
պէտք չունին. միայն թէ՛ Հասունեանը
չեն ընդունիր, եւ իրենց աղգային ծէ-
սերն ու աւանդութիւնները որք ասկէ
առաջ Հռովմ. Կաթոլիկ ալ հաւանու-
թիւնն ստացած էին, անվտար պահել
կուցեն։

Ասոր վրայ, անցեալ ուրաթ օրը,
հոկտ. 23, Մօնս. Բիւիլմինայրաքաղաքին
բալթր պապական եկեղեցեաց մէջ կոն-
գալ մը կարդացուց ըստ հրամանի Պա-
պին, որով Հակահասունեան չորս եպիս-
կոպոսներ եւ քառասուն հինգ վարդա-
պետք եւ քահանայք հերձուածող, եւ
կաթոլիկ եկեղեցիէն բաժնեալ հրա-
տարակուեցան, եւ վերապահեալ բա-
նադրանքով նշուեցան։

Բանադրանոց կոնգալը կարդաց-
ուած ժամանակ եկեղեցիներուն սե-
ղանները սեւեւելով ծածկուած էին.
կարդացող քահանայն եւ երկու դպիր
տղայք նոյնպէս սեւեւ հագած եւ սեւ
մոմեր բռնած էին ձեռքերն. Ըն-
թերցումը աւարտելէ ետեւ քահանայն
դասին դուռը դնաց, եւ մամլը մարելով
կտարանց ու դասէն դուրս նետեց։

Այսպէս ահա Պապն իր երկար ժա-
մանակէ ի վեր ըրած սպառնալիքն ի
գործ դրաւ Սեւեւեան Հայ կաթոլիկ
եկեղեցականաց դէմ, եւ զանաք իբ-
րեւ փոխալ անգամ իր եկեղեցւոյն
հաղորդակցութենէն դուրս ձգեց, վա-
սըն զի չուզեցին իրենց հայրենի եկե-
ղեցւոյն աղգային—կրօնական իրաւանց
դոյզն մնացորդը Պապական բռնապե-
տութեան զոհել եւ բողոքովն լատի-
նաւալ։

Տեսնենք ի՞նչ հետեւանք պիտի
ունենայ այս ծանր գործը, եւ հակա-
հասունեանք ի՞նչ ընթացք պիտի ըրու-
նեն։ Սյուսահետեւ ալ պիտի ըսն՝ կամ
պիտի կրնա՞ն ըսել, թէ իրենք հոգ-
ւով եւ սրտով կաթոլիկ են, Պապին
հարապատ եւ հաւատարմ որդիքն են,
մինչդեռ Պապին հրամանը չեն կատա-
րել, եւ նա ալ զիրենք ուրանալով
իր տունէն դուրս կը վառնէ։

Եւ զձ ժողովուրդ, ժամանակաւ
ճիշդվիթաց կեղծ ու պատիւ թելադրու-
թիւններէն խաբուելով կարծեց թէ
իր հայրենի եկեղեցւոյն աւետարանա-
կան պարզ վարդապետութիւնները
քանի մը մարդահաւար քաջքնք վար-
դապետութեանց հետ փոխանակելով

խղճի անդորրութիւն պիտի գտնէր,
բայց արդէն ունեցածն ալ կորսնցուց,
եւ հիմա այսպէս արեւելից եւ արեւ-
մուկաց մէջ տեղն առկախեալ կը մը-
նայ առանց ոտք դնելու տեղ մ'ու-
նենալու։

Իրաւունք չունելի՞նք ըսելու թէ Հա-
յաստանեայց եկեղեցին եւ Պապու-
թիւնը չեն կրնար համաձայնիլ իրա-
ւու հետ, անմիասնական են, վասն զի
հակառակադէմ են, մէկն Աւետարանի
նախնական պարզ պոպոս եւ հետեւա-
բար ճշմարիտ հոգւոյն կը դիմէ, միւսը
մարդկային բանականութիւնն ու ի-
րաւունքները եկեղեցական բռնապե-
տութեան դերի ընող իմաստակու-
թեանց։ Միթիթար Արքայ եւ ուրիշներ
այս անմիասնականութիւնն իրարու
հետ լծորդել ուղեցին. Հայոց ան-
կախ Լուսաւորչէն Հռովմ. պապին հը-
պատակեցնելով եւ Լուսաւորչի աւան-
դած ծէսերէն մէկ քանին ալ Հըրու-
մէականին զոհելով եկեղեցւոյ խաղա-
ղութիւն ու բարոյական միութիւն
հաստատել կարծեցին. Հռովմ. հոգե-
ցաւ առջի բերան՝ մինչեւ որ զիրենք
իր թակարդը ձգեց. բայց փորձը ցու-
ցուց, որ այն քանի մը զոհողութիւնները
բաւական չէին. խնդիրն Հայաստանեայց
եկեղեցւոյ բնաջինջ բարձրագոյն միայն
կրնար լուծուիլ. մէկը միւսին մէջ չէր
կրնար տարիլ իր հակառակ ուղղուն-
քով։ Մէկուն հաւատքն Աւետարանի
հոգւոյն վրայ հիմնուած է, միւսինը
մարդկային անձի վրայ. Պապին եկե-
ղեցւոյ գլխութեան եւ անոր տրամա-
բանական հետեւանքն եղող անխաղա-
թեան վարդապետութիւնն անհերձ
ապացոյց մ'է. ով որ չընդունի՝ կաթո-
լիկ չէ, եկեղեցիէն դուրս է. ով որ
անխաղ Պապին որ եւ է հրամանին
կուրարք չհնազանդի, թէ եւ արդա-
րութեան եւ իրաւանց հակառակ ըլ-
լայ այն հրամանը, կաթոլիկ չէ.
հերձուածող եւ հերետիկոս է. ով որ
Պապին կողմանէ կարդեալ անձի մը
չհնազանդի՝ թէ եւ արդար պատճառ-
ներով կաթոլիկ չէ, եկեղեցիէն դուրս
է, բանադրեալ է, նշուեցաւ է. Գրի-
տոսի պատուիրանաց, Աւետարանի օ-
րինաց դէմ չհնազանդելը վրաս չունի,
թողութիւնը դիւրին է, բայց Պապին
հրամանին կրաւորաբար չհնազանդելը
մահացու մեղք է, եկեղեցիէն դուրս
վաճառուելու արժանի ոճիր է։

Ռիչարդ իրաւունք ունէին մեր բա-
րեւիշտակ նախնիք, որ մաս մը մի-
ամբողջ պէս իրենց առջեւ լարուած
ճիշդութեամբ օրոգայթ լինէ՛մ չընտը-
ուեցան, առաջարկեալ զոհողութեանց
ամենայն գործութեամբ դէմ կեցան,
եւ եկեղեցին ու աղղը միանգամայն
կործանուեց աղտոտեցին։

Մէտոյի Հաղըգէթ անուն անդա-
ւանեայ լրագիրը, Հակահասունեանց
դէմ կարդացուած բանադրանաց կոն-
դակին ամբողջապէս հրատարակած,
իւր թերթը սեւ չըմանակի մէջ առած
եւ բանադրելոց դէմալ թշնամանալից
խօսքեր ըրած ըլլալուն համար, Բ. Դը-
րան հրամանաւ երկու ամիս դադ-
րեցաւ։

ԿՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 1018

4. Մասին Եօթներորդ ընդհանուր
Ժողովին համար ըսել է թէ առեանը
բացուած ժամանակ Օտեան Էֆէնտին
խօսք խնդրեց եւ առեանապետութեան
աթոռէն երեսփոխանաց կարգն անց-
նելով ատենադատութիւն մ'ըրաւ։

Այս ալ Մասին խաղաղաւանու-
թիւնն է եղել, վասն զի Օտեան Էֆէն-
տին խօսք չէ խնդրել, եւ առեանա-
պետութեան աթոռը չնստելով ուղ-
ղակի երեսփոխանաց կարգը դադեր

